

Analiza konkurentnosti Hrvatskog gospodarstva

Benko, Daria

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:552384>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković"
Preddiplomski studij

Daria Benko

ANALIZA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile
Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković"

Daria Benko

ANALIZA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

JMBAG: 0303079732, redovni student

Kolegij: Gospodarstvo Hrvatske

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Znanstveno polje: Ekonomija

U Puli, srpanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana DARIA BENKO, kandidat za prvostupnika ekonomije, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Daria Benko

U Puli, srpanj 2020. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, DARIA BENKO dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom ANALIZA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG GOSPODARSTVA koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, srpanj 2020.

Potpis

Daria Benko

SADRŽAJ

UVOD	1
1. KONKURENTNOST	2
1.1. <i>Pojmovno određenje</i>	2
1.2. <i>Piramida konkurentnosti</i>	3
2. ANALIZA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG ROBNOG IZVOZA	5
2.1. <i>Cjenovna i necjenovna konkurentnost hrvatskog robnog izvoza</i>	8
3. ODABRANI INDIKATORI KONKURENTNOSTI	9
3.1. <i>Indeks globalne konkurentnosti</i>	9
3.2. <i>Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa</i>	13
3.3. <i>Indeks ljudskog razvoja</i>	18
3.4. <i>Indeks održive konkurentnosti</i>	20
3.5. <i>Indeks percepcije korupcije</i>	21
3.6. <i>Indeks lakoće poslovanja</i>	23
4. USPOREDNA ANALIZA KONKURENTNOSTI ODABRANIH ZEMALJA EU ..	25
4.1. <i>Analiza konkurentnosti odabranih zemalja EU prema Indeksu svjetske konkurentnosti</i>	25
4.2. <i>Analiza konkurentnosti odabranih zemalja EU prema Globalnom Indeksu konkurentnosti</i>	26
5. NAJPROBLEMATIČNIJI ČIMBENICI POSLOVANJA U HRVATSKOJ	28
5.1. <i>Neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom</i>	28
5.2. <i>Sporo i neučinkovito pravosuđe</i>	28
5.3. <i>Neadekvatan porezni sustav</i>	29
5.4. <i>Korupcija na svim razinama društva</i>	29
5.5. <i>Deficit vanjsko-trgovinske bilance i javni dug</i>	29
5.6. <i>Obrazovni sustav</i>	29
5.7. <i>Tržište rada i konzervativno radno zakonodavstvo</i>	30
5.8. <i>Sustav zdravstvene zaštite, mirovinskoga osiguranja i socijalnih prava</i>	30
ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	32
POPIS SLIKA	35
POPIS TABLICA	35
POPIS GRAFIKONA	36
SAŽETAK	37
SUMMARY	38

UVOD

Tema završnog rada je analiza konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Cilj rada je analiza konkurentnosti hrvatskog gospodarstva temeljem odabranih indikatora konkurentnosti. Hrvatska je malo otvoreno gospodarstvo koje je ovisno o gospodarskim zbivanjima u okruženju te svoj rast dugoročno treba temeljiti na inozemnoj potražnji. U tom pogledu potrebno je definirati čimbenike konkurentnosti koji bi mogli dovesti do porasta izvoza.

Rad se, pored Uvoda i Zaključka sastoji do pet poglavlja.

U prvom dijelu rada biti će definiran pojam konkurentnost te će biti objašnjen model piramide kao model mjerenja konkurentnosti gospodarstva.

U drugom dijelu rada predstavljene su odabrane značajke hrvatskog izvoza, s naglaskom na cjenovnu i necjenovnu konkurentnost hrvatskog robnog izvoza.

Treći dio rada prikazuje odabrane indikatore konkurentnosti: Indeks globalne konkurentnosti (GCI), Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa (IMD indeks), Indeks ljudskog razvoja (HDI), Indeks održivog razvoja, Indeks percepcije korupcije (IPK), te Indeks lakoće poslovanja.

U četvrtom dijelu rada analizirana je konkurentnost odabranih zemalja članica EU: Češka, Poljska, Mađarska, Slovačka, Rumunjska, Bugarska i Slovenija prema Indeksu svjetske konkurentnosti i Globalnom Indeksu konkurentnosti.

Peto poglavlje analizira ključne izazove konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Metode koje su korištene prilikom izrade rada su: induktivne i deduktivne metode, metoda analize i sinteze, komparativna metoda i metoda deskripcije.

1. KONKURENTNOST

1.1. *Pojmovno određenje*

Konkurencija nije isto kao konkurentnost. Konkurencija je nužan, ali nedovoljan uvjet za poboljšanje nacionalne konkurentnosti. U svim je državama konkurencija ograničena i postoje zakonodavne restrikcije, a ograničenja su definirana politikom konkurencije i zakonom o konkurenciji. Konkurentnost je nešto drugo. Konceptija konkurentnosti rezultat je duge povijesti znanstvenih razmišljanja, tijekom koje su se pojavljivala različita uža i šira shvaćanja i različiti aspekti sadržaja koji određuju taj pojam.¹

Konkurentnost spada u najčešće analizirane ekonomske pojmove. Na mikrorazini se promatra na razini poduzeća gdje se za pokazatelje koriste: tržišni udio u određenom trenutku i promjena tržišnog udjela, te pokazatelji profitabilnosti, kretanje prodaje na domaćem i na međunarodnom tržištu i ocjena sposobnosti poduzeća da se dugoročno održi i razvija u uvjetima rastuće međunarodne konkurencije. Konkurentnost se također promatra i na makrorazini, razini nacionalnog gospodarstva. Pojam konkurentnost primjenjiv je na razini poduzeća, ali ne na nacionalnoj razini. Značajne razlike u gospodarskim kretanjima u pojedinim zemljama koje su u sličnoj fazi gospodarskog razvitka jasno upućuju na postojanje uspješnijih i manje uspješnih zemalja.²

Svjetski gospodarski forum gleda na konkurentnost kao sposobnost nacionalne ekonomije da dostigne održivo visoke stope ekonomskog rasta, mjerene godišnjim promjenama bruto domaćeg proizvoda po stanovniku. Najvažniji pokazatelji za praćenje konkurentnosti neke zemlje potječu iz bilance plaćanja (izvoz, uvoz i njihove promjene te saldo vanjskotrgovinske bilance). Male količine i vrijednosti izvezene robe ukazuju na nekonkurentnosti zemlje, ali i izvoznih ograničenja.³

Problem izvozne konkurentnosti Hrvatske je postao temeljno društveno i gospodarsko pitanje s pojavom gospodarske krize. Rješenje valja pronalaziti u politikama koje će poticati konkurentnost i dovesti do rasta hrvatskog izvoza.⁴

¹ Dragičević M.: Konkurentnost – projekt za Hrvatsku, Školska knjiga, Zagreb, 2012., str. 13.

² Obadić A., Tica J.: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 128.

³ Dragičević M.: Konkurentnost – projekt za Hrvatsku, Školska knjiga, Zagreb, 2012., str. 14.

⁴ Obadić A., Tica J.: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 128, 129, 130.

Konkurentnost se može definirati kao sposobnost neke zemlje da postigne uspjeh na svjetskom tržištu, a on za uzvrat omogućuje bolji životni standard za sve. Konkurentnost je rezultat mnogih čimbenika, osobito konkurentnosti na razini poduzeća i povoljne poslovne okoline koja potiče uvođenje novih proizvoda i procesa te investicije. Svi ti čimbenici u međusobnu djelovanju vode k većoj produktivnosti, višem dohotku i održivom razvoju. ⁵

1.2. Piramida konkurentnosti

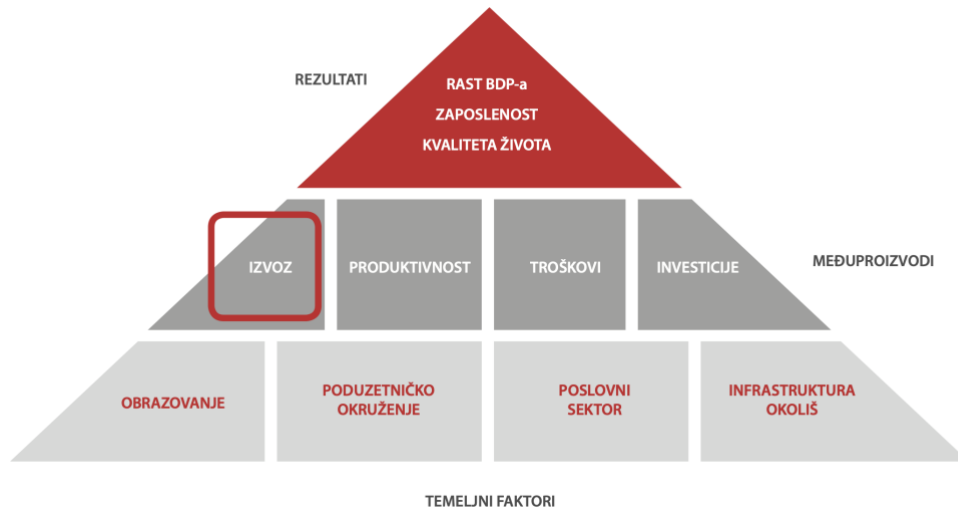
Rezultati konkurentnosti odražavaju se u gospodarskom rastu koji osigurava povećanje zaposlenosti i, u konačnici, poboljšanje kvalitete života. Na nižoj razini nalaze se međuproizvodi konkurentnosti – izvoz, produktivnost, troškovi i investicije. To su ekonomske veličine koje pokazuju efekte temeljnih faktora konkurentnosti i koje u međusobnom djelovanju uvelike određuju rezultate konkurentnosti te su ključni pokazatelji održivosti gospodarskog rasta. Temeljni činitelji konkurentnosti jesu obrazovanje, poduzetničko okruženje, kvaliteta poslovnog sektora, infrastruktura i okoliš. Te je faktore teže mjeriti, no čine osnovu za djelovanje razvojnih politika koje će imati povoljne učinke na višim razinama piramide. Pod posebnim povećalom nalazi se izvoz, bitan činitelj koji utječe na ukupne rezultate konkurentnosti i koji očituje kvalitativne osobine ključnih osnovnih faktora konkurentnosti. ⁶ Prvi dio usporedno prikazuje rezultate rangiranja Hrvatske sa strane Svjetskoga gospodarskog foruma i IMD-a. Drugi dio odnosi se na rezultate konkurentnosti prema makroekonomskim pokazateljima gospodarskog rasta i zaposlenosti. Uz to, analiziraju se institucionalni aspekti važni za konkurentnost kao što su lakoća poslovanja, ekonomska sloboda i percepcija konkurentnosti. U trećem dijelu ocjenjuju se međuproizvodi konkurentnosti, odnosno produktivnost, plaće, cijene i troškovi. Četvrti dio analizira koliko je Hrvatska

⁵ NVK (2008): Godišnje izvješće o konkurenciji, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, www.konkurentnost.hr, str. 27

⁶ NVK (2008): Godišnje izvješće o konkurenciji, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, www.konkurentnost.hr, str. 16

poboljšala stanje temeljnih faktora konkurentnosti - obrazovanja, poduzetničkog okruženja, kvalitete poslovnog sektora, infrastrukture i okoliša.⁷

Slika 1. Model piramide

Izvor: NVK (2008): Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 16

⁷ NVK (2008) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 9, www.konkurentnost.hr

2. ANALIZA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG ROBNOG IZVOZA

U ovom dijelu analiziraju se značajke hrvatskog robnog izvoza. Analizu značajki hrvatske vanjske trgovine započinje se robnom razmjenom s inozemstvom, prema Tablici 1. vidljivo je da se usporavanje rasta izvoza koje je počelo prije članstva u EU (eng. *The European Union* – Europska Unija) nastavlja u prvoj godini članstva, dakle izvoz u 2013. ostao je gotovo na istoj razini kao prethodne godine, dok je uvoz u prvoj godini rastao nego prethodne godine, pa se pokrivenost uvoza izvozom smanjila na 58%. U 2014. godini došlo je do porasta uvoza i izvoza nego u 2013. Smanjio se deficit robne razmjene te pokrivenost uvoza izvozom je naraslo na 60,5%. U 2015. se nastavio rast uvoza i izvoza i povećala se pokrivenost uvoza izvozom za 62,4%. U 2016. usporio se rast izvoza i uvoza, a pokrivenost uvoza izvozom ostala je jednaka. 2017. godine izvoz raste, a pokrivenost uvoza izvozom raste 64%. U 2018. godini rast izvoza se usporava što dovodi do smanjenja pokrivenosti uvoza izvozom, ali i do većeg deficita robne razmjene. U zadnjoj 2019. godini uvoz je porastao kao i izvoz, no vanjskotrgovinski deficit raste, a pokrivenost uvoza izvozom ostala je na istoj razini.

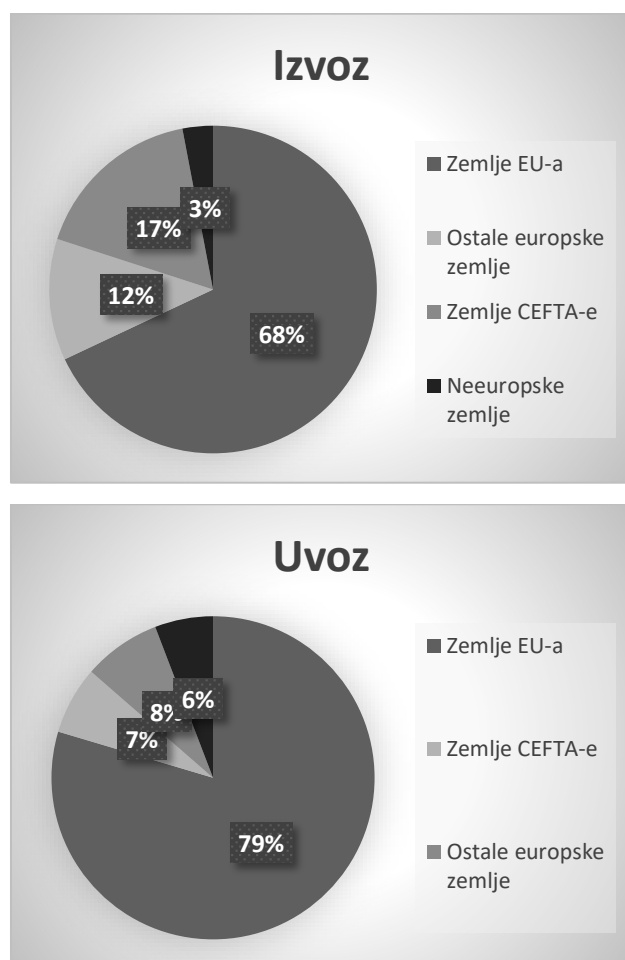
Tablica 1. Robna razmjena s inozemstvom od 2010. do 2019. godine u mil. kuna

Godine	Izvoz	Uvoz	Saldo robne razmjene	Pokrivenost uvoza izvozom %
2010.	64 892	110 297	-45 405	58,8
2011.	71 234	121 036	-49 802	58,9
2012.	72 381	121 899	-49 518	59,4
2013.	72 595	125 052	-52 457	58,0
2014.	79 099	130 673	-51 574	60,5
2015.	87 772	140 748	-52 976	62,4
2016.	92 763	148 475	-55 712	62,5
2017.	104 602	163 314	-58 712	64,0
2018.	107 913	176 216	-68 303	61,2
2019.	112 878	185 197	-72 319	61,0

Izvor: Vlastita izrada prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku 2010. - 2019. godine, www.dzs.hr

Prema Grafikonu 1., Hrvatska je 2019. godine najviše robe izvezla u EU (engl. *The European Union*) (68%), a u zemlje Srednjeeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (engl. *Central European Free Trade Agreement – CEFTA*) oko 17%, slijedi da su ove dvije skupine zemalja najvažnija tržišta za hrvatske proizvode s plasmanom 85% cjelokupnoga hrvatskog robnog izvoza. Na ostale europske zemlje otpada 12%, odakle 97% hrvatskog izvoza ide u europske zemlje. Značaj EU za vanjskotrgovinskog partnera je izražen i kod uvoza jer 79% našeg robnog uvoza potječe iz tih zemalja. Ostale europske zemlje obuhvaćaju 8% što bi značilo da skoro 87% hrvatskog uvoza potječe iz ostalih europskih zemalja i EU. Unatoč značaju EU valja istaknuti da sve zemlje EU-28 nisu podjednako važni trgovinski partneri, pa je poželjno pratiti strukturu izvoza Hrvatske prema zemljama.⁸

Grafikon 1. Struktura izvoza i uvoza Hrvatske 2019. godine prema skupinama zemalja

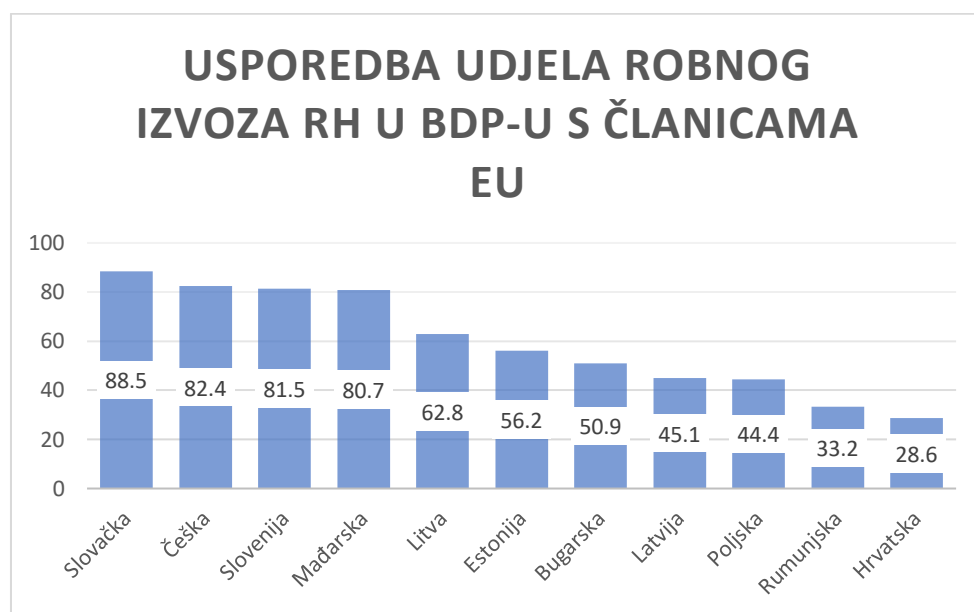

Izvor: Izračun prema podacima DZS-a (2019), www.dzs.hr

⁸ Obadić A., Tica J.: *Gospodarstvo Hrvatske*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 131-132.

U Grafikonu 2. komparirana je struktura udjela robnog izvoza RH u BDP-u s odabranim članicama EU. Prikazi na grafikonu prate kretanja udjela robnog izvoza RH u BDP-u za novije članice EU za 2018. godinu. Uočljivo je da su sve zemlje u promatranoj godini povećale udio robnog izvoza u BDP-u. Rast udjela izvoza za Hrvatsku je znatno skromniji u odnosu na Slovačku, Mađarsku, Sloveniju te Češku. Posljedica slabe konkurentnosti robnog izvoza Hrvatske je posljednje mjesto u usporedbi zemljama prema podacima za 2018. godinu. Hrvatska je u 2018. u usporedbi sa zemljama EU10 prema podacima Eurostata imala nizak udio robnog izvoza u BDP-u od 28,6%. U malo boljoj prednosti su: Rumunjska (33,2%), Poljska (44,4%) te Latvija (45,1%). Najviši udio robnog izvoza u BDP-u imale su: Slovačka (88,5%), Češka (82,4%), Slovenija (81,5%) te Mađarska (80,7%).

Grafikon 2. Struktura udjela robnog izvoza Hrvatske i drugih članicama EU u BDP-u

Izvor: Eurostat (2018)

2.1. Cjenovna i necjenovna konkurentnost hrvatskog robnog izvoza

Za proizvod se kaže da je cjenovno konkurentan ako u odnosu na slične proizvode može ga se kupiti cjenovno povoljnije. Cjenovna konkurentnost primijenjena na nacionalno gospodarstvo podrazumijevala bi da je domaći proizvod relativno jeftiniji u odnosu na proizvode naših glavnih trgovinskih partnera. Uvođenje pojma „relativno jeftiniji“ ili „relativno skuplji“ zahtijeva definiciju relativnih cijena koje predstavljaju vrijednost nekog dobra. Relativno pojeftinjenje jednog dobra znači i relativno poskupljenje drugoga i pridonijet će njegovoj atraktivnosti. Relativno poskupljenje dobara predstavlja realnu aprecijaciju, a pojeftinjenje realnu deprecijaciju. Relativno poskupljenje stranog dobra znači i relativno pojeftinjenje domaćeg, npr. ako je pivo A domaće (npr. Ožujsko), a pivo B inozemno (npr. Heineken) i odnos se promijeni iz 1 Heineken = 2 Ožujska u 1 Heineken = 1 Ožujsko, vidimo da je Heineken postao relativno jeftiniji, a Ožujsko relativno skuplji.⁹

Porast inozemne potražnje povećava inozemni uvoz uključujući i naša dobra odnosno porast će i naš izvoz. Realna deprecijacija će povećati izvoz zbog relativnog pojeftinjenja domaćih dobara. Realni tečaj je ključna varijabla kada se promatra cjenovna konkurentnost domaćeg izvoza. Deprecijacija domaće valute ističe se kao mjera kojom se stimulira izvoz i destimulira uvoz. Nominalna deprecijacija pridonosi cjenovnoj konkurentnosti izvoza, ako cijene drastično ne reagiraju na promjenu tečaja. Efekti realne deprecijacije mogu se postići i bez promjene nominalnog tečaja. Efekti slični deprecijaciji se bez promjene nominalnog tečaja mogu provesti kroz smanjivanje troškova i cijena ili rastom inozemnih cijena. Sve se više stavlja naglasak na ulogu necjenovnih faktora. Jedinствене definicije necjenovnih faktora konkurentnosti nema, ali se smatra da su to svi oni faktori koji osim realnog efektivnog tečaja i inozemne potražnje utječu na inozemne rezultate. Naime, kvaliteta, složenost, unikatnost, inovacija i sl. mogu poticati potražnju za proizvodom čak i kad mu cijena raste. Među necjenovnim faktorima naglasak na kvaliteti i složenosti proizvoda koje otežavaju njegovo kopiranje i krivotvorenje i omogućuju prevaljivanje troškova proizvodnje na inozemne kupce. Složenost proizvoda u nekom gospodarstvu može se pratiti prema Atlasu ekonomske složenosti.¹⁰

⁹ Obadić A., Tica J.: *Gospodarstvo Hrvatske*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 136.-137.

¹⁰ Obadić A., Tica J.: *Gospodarstvo Hrvatske*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., str. 137.-139.

3. ODABRANI INDIKATORI KONKURENTNOSTI

U dugom roku konkurentnost je u osnovi pitanje povećanja produktivnosti, odnosno razine efikasnosti i kvalitete proizvodnje i usluga i to je dugoročno ključna odrednica standarda života. No, konkurentnost također ovisi o troškovima i sposobnosti poduzeća da konkuriraju na domaćem i inozemnom tržištu. U kratkom roku, kretanja cijena, troškova, plaća i valutnog tečaja značajno utječu na konkurentnost domaćih poduzeća bez obzira na razinu.¹¹

Analiza konkurentnosti hrvatskog gospodarstva prema odabranim pokazateljima:

- a) *Indeks globalne konkurentnosti*
- b) *Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa*
- c) *Indeks ljudskog razvoja*
- d) *Indeks održive konkurentnosti*
- e) *Indeks percepcije korupcije*
- f) *Indeks lakoće poslovanja*

3.1. *Indeks globalne konkurentnosti*

Svjetski ekonomski forum godišnje publicira Svjetsko izvješće o konkurentnosti te prikazuje Indeks globalne konkurentnosti za više od 140 zemalja. Uzima u obzir dvanaest odrednica konkurentnosti koje su grupirane u četiri skupine. Metodologija se temelji na analizi dvanaest stupova konkurentnosti: *institucije, infrastruktura, primjena ICT-a, makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište proizvoda, tržište rada, financijski sustav, veličina tržišta, poslovna dinamika i kapacitet za inovacije*. Stupovi konkurentnosti grupirani su u četiri skupine: *poslovno okruženje, ljudski kapital, tržišta i inovacijski ekosistem*. Da bi prosperirala, gospodarstva moraju biti otvorena novim idejama, efikasna u prihvaćanju promjena, odlučna graditi inovacijski ekosistem gdje su inovacije prisutne na svim razinama te ulagati u svoje zaposlenike kao ključnog

¹¹ <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/NVK06.pdf>

čimbenika njihovog uspjeha. Indeks identificira prednosti i nedostatke svake pojedine ekonomije te pomaže odrediti bitna područja za poboljšanja i pratiti napredak.¹²

Tablica 2. Faktori konkurentnosti prema Svjetskom ekonomskom forumu

Poslovno okruženje	Ljudski kapital	Tržišta	Inovacijski ekosistem
1. stup: Institucije 2. stup: Infrastruktura 3. stup: Primjena ICT-a 4. stup: Makroekonomska stabilnost	5. stup: Zdravlje 6. stup: Vještine	7. stup: Tržište proizvoda 8. stup: Tržište rada 9. stup: Financijski sustav 10. stup: Veličina tržišta	11. stup: Poslovna dinamika 12. stup: Kapacitet za inovacije

Izvor: WEF (2019), Global Competitiveness Report 2019 (online), Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Iz Tablice 3. vidljivo je da su najkonkurentnije zemlje Europske unije: Nizozemska, Njemačka, Švedska, UK, Danska, dakle redom visokorazvijene zemlje kod kojih je dominantan utjecaj na konkurentnost na inovacijskoj sposobnosti i dinamici poslovanja.

¹² NVK: Nacionalno vijeće za konkurentnost 2019, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

Tablica 3. Deset najkonkurentnijih zemalja EU u 2019. godini

<i>Zemlja</i>	<i>Rang</i>
Nizozemska	4.
Njemačka	7.
Švedska	8.
Ujedinjeno Kraljevstvo	9.
Danska	10.
Finska	11.
Francuska	15.
Luksemburg	18.
Austrija	21.
Belgija	22.

Izvor: WEF (2019), Global Competitiveness Report 2019 (online), Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Iz Tablice 4. proizlazi da su manje konkurentnije zemlje članice EU: Hrvatska koja se nalazi na 63. mjestu, zatim Grčka, Rumunjska, Bugarska, Mađarska, Cipar, Slovačka, Latvija, Litva, Malta, dakle slabije razvijene zemlje.

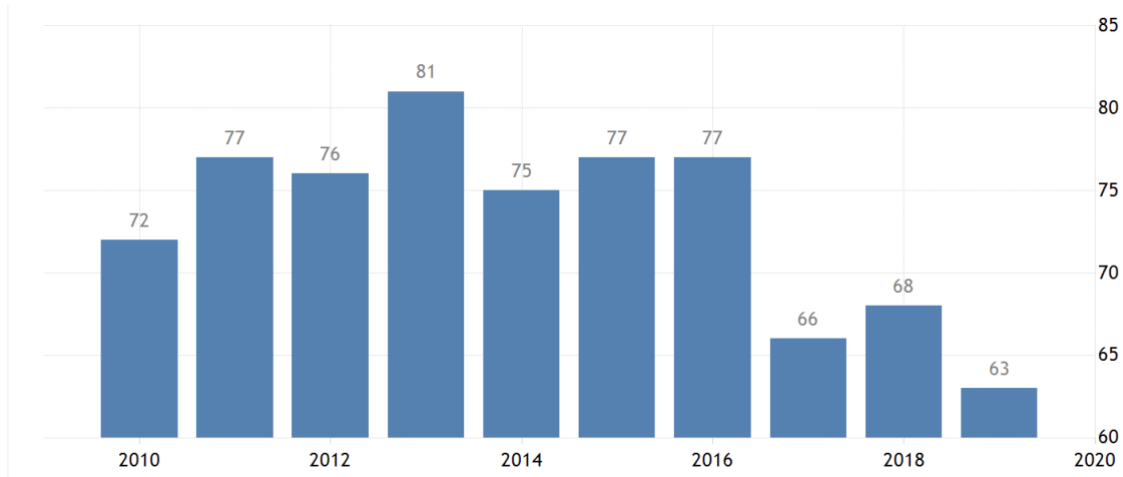
Tablica 4. Deset manje konkurentnijih zemalja EU u 2019. godini

<i>Zemlje</i>	<i>Rang</i>
Hrvatska	63.
Grčka	59.
Rumunjska	51.
Bugarska	49.
Mađarska	47.
Cipar	44.
Slovačka	42.
Latvija	41.
Litva	39.
Malta	38.

Izvor: WEF (2019) Global Competitiveness Report 2019 (online), Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Prema Grafikonu 3. ističe se kako je hrvatsko gospodarstvo u razdoblju od 2010. do 2016. godine bilo značajno manje konkurentnije, no od 2017. do 2019. došlo je do blagog povećanja konkurentnosti.

Grafikon 3. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva u duljem roku (2010. - 2019.)

Izvor: Trading Economics (2019):

<https://tradingeconomics.com/croatia/competitiveness-index>

Slika 2. ukazuje da je Republika Hrvatska poboljšala rezultat na ljestvici Indeksa globalne konkurentnosti te se nalazi na 63. mjestu. Iz godine u godinu i dalje je na samom začelju EU i ima najmanji rang u odnosu na zemlje srednje i istočne Europe. Prema Slici 2. prednosti hrvatskog gospodarstva su makroekonomska stabilnost i kvaliteta infrastrukture. Nedostaci hrvatskog gospodarstva su: inovativnosti, institucije te veličina tržišta, tržište rada i tržište proizvoda koji u izračunu ranga imaju ključnu ulogu.

Slika 2. Konkurentnost Hrvatske prema WEF-u u 2018. godini

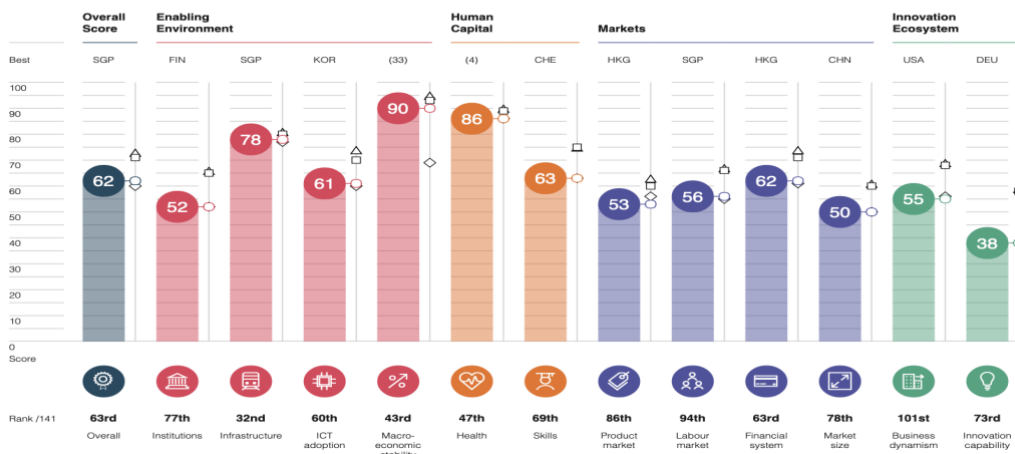
Croatia

63rd /141

Global Competitiveness Index 4.0 2019 edition

Rank in 2018 edition: 68th/140

Performance Overview 2019 Key ◊ Previous edition ▲ High-income group average □ Europe and North America average

Izvor: WEF (2018) Global Competitiveness Report 2019 (online), Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

3.2. Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa

Indeks globalne konkurentnosti izračunava i objavljuje Institut za razvoj managementa (engl. *International Institute for Management Development – IMD*) iz Laussane u publikaciji *World Competitiveness Yearbook*. U analizu su uključene 63 zemlje. Hrvatska je 2020. godine na 60. mjestu.¹³ Pozicija na ljestvici konkurentnosti nije se promijenila. Ipak, događanja tijekom pandemije i globalna očekivanja u post pandemijskom vremenu, potiču nadu da bi se mogle ubrzati toliko potrebne strukturne promjene. Godišnjak svjetske konkurentnosti IMD mjeri koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama kako bi omogućile dugoročno stvaranje novih vrijednosti. Metodologija IMD-a temelji se na analizi četiri faktora konkurentnosti, i to: gospodarski rezultati, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura, koristeći pritom dvadeset indeksa, pet za svako područje.¹⁴

¹³ NVK (2020): IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2020., Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/>

¹⁴ NVK (2020): IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2020., Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/>

Tablica 5. Komponente IMD Indeksa

Gospodarski rezultati	Efikasnost javnog sektora
Domaće gospodarstvo	Javne financije
Međunarodna trgovina	Porezna politika
Strane investicije	Institucionalni okvir
Zaposlenost	Poslovna legislativa
Cijene	Društveni okvir
Efikasnost poslovnog sektora	Infrastruktura
Produktivnost i efikasnost	Osnovna infrastruktura
Tržište rada	Tehnološka infrastruktura
Financije	Znanstvena infrastruktura
Menadžment	Zdravlje i okoliš
Stavovi i vrijednosti	Obrazovanje

Izvor: NVK (2019) : Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2019-stvarni-napredak-zahtijeva-brze-i-temeljitiije-reforme/>

Iz Tablice 5. možemo uočiti da najbolju poziciju drže Danska, Nizozemska, Švedska, Irska, Finska za 2020. godinu.

Tablica 6. Deset najkonkurentnijih zemalja članica EU prema IMD indeksu za 2020. godinu

Zemlja	Rang
Danska	2.
Nizozemska	4.
Švedska	6.
Irska	12.
Finska	13.
Luksemburg	15.
Austrija	16.
Njemačka	17.
Ujedinjeno Kraljevstvo	19.
Belgija	25.

Izvor: NVK (2020) : Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/>

Prema IMD-u manje konkurentnije zemlje EU su: Hrvatska koje je zauzela 60. mjesto prema najnovijim podacima, slijede Grčka, Slovačka, Mađarska, Bugarska. Pale su na ljestvici u odnosu na prošlu godinu.

Tablica 7. Deset manje konkurentnijih zemalja članica EU i pozicija Hrvatske prema IMD indeksu za 2020. godinu

Zemlje	Rang
Hrvatska	60.
Grčka	58.
Slovačka	53.
Rumunjska	49.
Bugarska	48.
Mađarska	47.
Italija	44.
Latvija	40.
Poljska	38.
Portugal	39.

Izvor: NVK (2020) : Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/>

Iz Tablice 8. vidljive su komponente IMD Indeksa. Hrvatska najslabije stoji kod komponente Efikasnost poslovnog sektora gdje je prema kategorijama Tržište rada, Menadžment, te Stavovi i vrijednosti na posljednjem mjestu. Pozicija u Gospodarskim rezultatima (56. mjesto) tek je neznatno bolja. U prvoj skupini najbolji rezultat postiže Međunarodna trgovina (23. mjesto), a najslabije Domaće gospodarstvo (57. mjesto), te Zaposlenost (55. mjesto). Kod Efikasnosti javnog sektora najbolje stoji Društveni okvir (43. mjesto), a najslabije Poslovna legislativa (60. mjesto) te Porezna politika i Institucionalni okvir (55. mjesto). Što se tiče infrastrukture, najbolje stoji Zdravlje i okoliš (37. mjesto), a najslabije Osnovna i Tehnološka infrastruktura. Najveći napredak u odnosu na 2018. godinu Hrvatska je ostvarila u Međunarodnoj trgovini (za 7 mjesta) i Cijene (za 15 mjesta).

Tablica 8. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva prema Indeksu globalne konkurentnosti Međunarodnog instituta za razvoj managementa (IMD) za razdoblje od 2018. – 2019. godine

Komponente	2018.	2019.	Promjena
Gospodarski rezultati	56	55	+1
Domaće gospodarstvo	60	57	+3
Međunarodna trgovina	16	23	-7
Strane investicije	55	43	+12
Zaposlenost	58	55	+3
Cijene	11	36	-15
Efikasnost javnog sektora	56	58	-2
Javne financije	46	46	0
Porezna politika	57	55	+2
Institucionalni okvir	56	55	+1
Poslovna legislativa	59	60	-1
Društveni okvir	40	43	-3
Efikasnost poslovnog sektora	62	63	-1
Produktivnost i efikasnost	54	57	-3
Tržište rada	63	63	0
Financije	60	61	-1
Menadžment	63	63	0
Stavovi i vrijednosti	63	63	0
Infrastruktura	46	49	-3

Osnovna infrastruktura	57	57	0
Tehnološka infrastruktura	53	57	-4
Znanstvena infrastruktura	57	55	+2
Zdravlje i okoliš	37	37	0
Obrazovanje	40	42	-2

Izvor: NVK (2019) : Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2019-stvarni-napredak-zahtijeva-brze-i-temeljitiije-reforme/>

3.3. Indeks ljudskog razvoja

Indeks ljudskog razvoja (engl. *The UN Human Development Index - HDI*) je Indeks kojim se prate promjene u stupnjevima razvoja tijekom vremena i koristi se za usporedbu stupnja razvijenosti u različitim zemljama. HDI Indeks mjeri prosječna dostignuća u zemljama: dug i zdrav život; mjereno prema životnom vijeku, znanje; mjereno prema pismenosti (osnovno i srednjoškolsko obrazovanje) i prihvatljiv životni standard mjeran prema BDP-u po stanovništvu. ¹⁵

Iz Tablice 9. prema HDI Indeksu, najrazvijenije zemlje EU su: Irska, Njemačka, Švedska, Nizozemska, Danska, Finska, Belgija, Austrija te Luksemburg.

¹⁵ Investopedia (2020): <https://www.investopedia.com/terms/h/human-development-index-hdi.asp>

Tablica 9. Deset najrazvijenijih zemalja članica EU prema HDI indeksu za 2019. godinu

<i>Zemlje</i>	<i>Rang</i>
Irska	3.
Njemačka	4.
Švedska	8.
Nizozemska	10.
Danska	11.
Finska	12.
Ujedinjeno Kraljevstvo	15.
Belgija	17.
Austrija	20.
Luksemburg	21.

Izvor: HDI (2019): Human Development Index Ranking, Dostupno na: <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>

Prema HDI Indeksu manje razvijene zemlje članice EU su: Grčka, Poljska, Litva, Slovačka, Latvija, Portugal, Mađarska. Hrvatska se nalazi na 46. mjestu.

Tablica 10. Deset manje razvijenih zemalja članica EU prema HDI indeksu za 2019. godinu

<i>Zemlje</i>	<i>Rang</i>
Grčka	32.
Poljska	32.
Litva	34.
Slovačka	36.
Latvija	39.
Portugal	40.
Mađarska	43.
Hrvatska	46.
Bugarska	52.
Rumunjska	52.

Izvor: HDI (2019): Human Development Index Ranking, Dostupno na: <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>

3.4. Indeks održive konkurentnosti

Globalni Indeks održive konkurentnosti mjeri trenutnu i buduću sposobnost država (nacionalnih ekonomija) da stvaraju i / ili održavaju financijske i nefinancijske prihode i bogatstvo za svoje stanovništvo. Globalni Indeks održive konkurentnosti zasnovan je na 109 kvantitativnih pokazatelja uspješnosti, grupiranih u pet stubova održive konkurentnosti: *prirodni kapital, intenzitet resursa, intelektualni kapital, socijalna kohezija i upravljanje*. Indeks se temelji isključivo na kvantitativnim pokazateljima. Može se koristiti kao alternativa BDP-u, međunarodnim kreditnim rejtinzima, kao mjera „zelenog rasta“ i održivog razvoja.¹⁶

Prema Tablici 11. prvo mjesto zauzima Švedska koja je u prednosti prema Indeksu održive konkurentnosti, slijede ostale skandinavske nacije. U prvih 20 dominiraju zemlje sjeverne Europe uključujući baltičke, a Hrvatska se nalazi na 10. mjestu.

Tablica 11. Rang prvih deset zemalja EU i rang Hrvatske za 2019. godinu

Zemlje	Rang
Švedska	1.
Finska	2.
Danska	4.
Estonija	7.
Luksemburg	8.
Latvija	9.
Hrvatska	10.
Austrija	11.
Slovenija	13.
Irska	14.

Izvor: The Global Sustainable Competitiveness Index 2019, Dostupno na: <http://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/the-index>

¹⁶ Solability Sustainable Intelligence (2012): <http://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/green-competitiveness>

3.5. Indeks percepcije korupcije

Indeks percepcije korupcije (IPK) kojeg objavljuje *Transparency International* je istraživanje koje stvara rang listu zemalja prema ocjeni o raširenosti korupcije u njima, tj. do koje se mjere percipira da su tijela javne vlasti korumpirana. Indeks određene države ukazuje na to kolika je razina percepcije korupcije u javnom sektoru na skali od 0 do 100, gdje 0 predstavlja zemlju za koju se percipira kao visoko korumpirana, dok se onu ocjenjenu sa 100 percipira kao zemlju očišćenu od korupcije. Zemlje koje su najviše rangirane, pokazuju da transparentnost sustava potiče društvenu odgovornost i smanjuje korupciju. U jače korumpiranim zemljama jedan od najvećih izazova predstavlja korupcija u javnom sektoru, posebno u područjima kao što su političke stranke, policija i pravosuđe. Svakog prosinca, *Transparency International Hrvatska* organizira konferenciju kako bi razgovarali o rezultatima, posebice za Hrvatsku.¹⁷

Iz Tablice 12. proizlazi da su najbolji rezultat u 2019. godini ostvarile Danska i Finska. Slijede ih Švedska, Njemačka i Nizozemska. Posebne pohvale dobila je Estonija, država u kojoj se percepcija korupcije značajno smanjila u razdoblju od 2012. do 2019. godine.

¹⁷ Transparency International Hrvatska (2010.): Indeks percepcije korupcije. Dostupno na: <http://www.transparency.hr/hr/sto-radimo/indeks-percepcije-korupcije/50>

Tablica 12. Deset manje korumpiranih zemalja EU prema IPK ljestvici za 2019. godinu

Zemlje	Rang
Danska	1.
Finska	3.
Švedska	4.
Nizozemska	8.
Njemačka	9.
Luksemburg	9.
Austrija	12.
Ujedinjeno Kraljevstvo	12.
Belgija	17.
Estonija	18.

Izvor: CPI (2019), the Corruption Perceptions Index 2019 (online), Dostupno na: <https://www.transparency.org/cpi2019>

Iz navedene Tablice 13. jasno je vidljivo da su najkorumpiranije zemlje EU Bugarska, Rumunjska, Mađarska, Hrvatska, Grčka itd. Hrvatska je nazadovala za tri mjesta u odnosu na istraživanje iz 2018. godine, kada je bila 60. od 180 država.

Tablica 13. Deset najkorumpiranijih zemalja EU prema IPK ljestvici za 2019. godinu

<i>Zemlje</i>	<i>Rang</i>
Bugarska	74.
Rumunjska	70.
Mađarska	70.
Hrvatska	63.
Grčka	60.
Slovačka	59.
Italija	51.
Malta	50.
Latvija	44.
Češka	44.

Izvor: CPI (2019), the Corruption Perceptions Index 2019 (online), Dostupno na: <https://www.transparency.org/cpi2019>

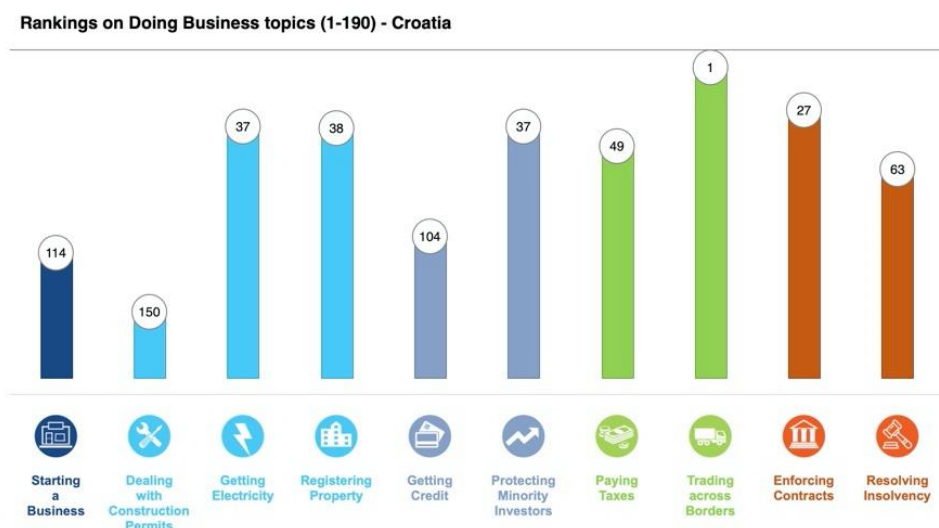
3.6. Indeks lakoće poslovanja

Doing Business je godišnje izvješće kreirano od strane Svjetske banke (engl. *World Bank – WB*) koje koristi metodologiju pokazatelja za ocjenu lakoće poslovanja u deset tematskih područja. Osnovna pretpostavka izvješća *Doing Business* je da ekonomska aktivnost zahtijeva stimulativnu zakonsku regulativu na uspostavljanju prava vlasništva, smanjenju troškova rješavanja sporova, predvidivosti ekonomskih interakcija i provođenju ugovornih obaveza. Cilj je da zakonska regulativa bude kreirana kako bi bila efikasna, dostupna svima i jednostavna u njihovoj implementaciji. Izvještaj istražuje propise koji jačaju ili ograničavaju poslovanje i uključuje 190 zemalja svijeta. Viši rang prema indikatorima *Doing Business-a* ukazuje na povoljniju poslovnu klimu i konkurentnost gospodarstva.¹⁸

¹⁸ investcroatia.gov.hr/indeks-lakoce-poslovanja/

Hrvatska je 51. na svijetu prema lakoći poslovanja. Osim Mađarske, među članicama EU iza Hrvatske nalaze se još i Bugarska, Rumunjska, Italija i Grčka. Slika 3. otkriva jednu važnu stvar: ako bismo sudili samo prema rangiranju, onda bismo pokretanje poslovanja (prvo s lijeva) ocijenili kritičnim područjem, jer smo u tome rangirani kao 114. na svijetu. Međutim, skoro je veći od 85, što znači da smo prema kriteriju pokretanja poduzeća već prilično dobri, samo što su dobri ili još bolji i mnogi drugi. Kada se podaci za Hrvatsku uspoređuju s podacima iz 2018. godine, može se zaključiti sljedeće: Smanjen je trošak pokretanja poslovanja kroz sniženje obveznog temeljnog kapitala. Blago je smanjen (okvirni) broj dana za pokretanje poslovanja s 22,5 na 19,5. Rezervacija imena trgovačkog društva više nije poseban korak. Potpisi osnivača nisu potrebni. Snižen je trošak građevinske dozvole smanjenjem iznosa vodnog doprinosa kod gradnje skladišta. Trošak registracije vlasništva je snižen zbog rezanja poreza na promet nekretnina na 3%. Smanjeno je vrijeme potrebno za registraciju vlasništva. Smanjen je broj poreznih plaćanja na 12 godišnje, što uključuje i glavna neporezna davanja. Znatno je smanjen broj dana ishođenja priključka na električnu energiju sa 65 na 37. Povećan je Indeks povjerenja u opskrbu električnom energijom i transparentnost cijene s 5 na 7 od ukupno 8 bodova. Blago je povećan skor zaštite manjinskih dioničara.¹⁹

Slika 3. Rang Hrvatske prema odrednicama lakoće poslovanja za 2019. godinu

Izvor: Doing Business Report (2020), Dostupno na:

<https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreconomies/croatia>

¹⁹ Ekonomski Lab (2020): Napredak do 51. mjesta je povratak na staro, arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/

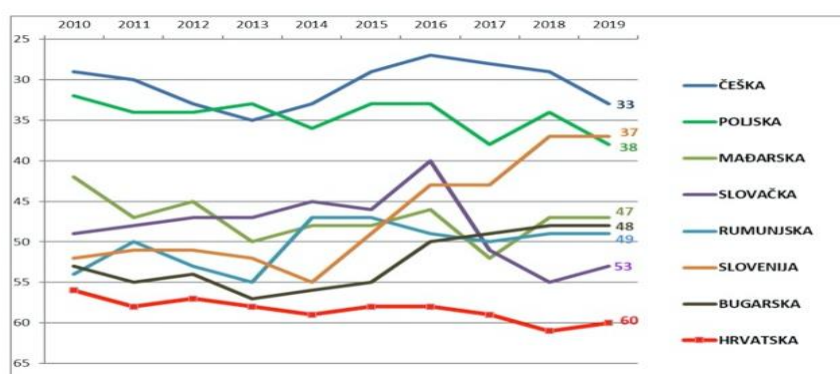
4. USPOREDNA ANALIZA KONKURENTNOSTI ODABRANIH ZEMALJA EU

Iako se konkurentnost država može analizirati i uspoređivati na različite načine, cilj ovog istraživanja je usporediti konkurentnost Hrvatske sa sedam posttranzicijskih zemalja: Češkom, Poljskom, Mađarskom, Slovačkom, Rumunjskom, Bugarskom i Slovenijom. Bez obzira na velike različitosti: povijesne, kulturološke, gospodarske, društvene, države su bile suočene sa sličnim problemima istodobnog stvaranja država i demokratskih sustava, prelaska u tržišnu ekonomiju. ²⁰

4.1. Analiza konkurentnosti odabranih zemalja EU prema Indeksu svjetske konkurentnosti

Iz Grafikona 4. vidljivo je da u zemljama u okruženju, novim članicama EU, rezultati su različiti. Slovačka i Hrvatska neznatno su poboljšale svoju poziciju, za dva odnosno jedno mjesto. Slovenija, Mađarska, Bugarska i Rumunjska zadržale su pozicije od 2018. godine dok su Češka i Poljska pale za četiri mjesta u odnosu na 2018. godinu. Hrvatska je poboljšala svoju poziciju za jedno mjesto uslijed pada Argentine za 5 mjesta na ljestvici. Hrvatska je u izvješću zauzela 60. mjesto od ukupno 63. svjetske ekonomije, što je rast za jedno mjesto u odnosu na 2018. godinu.

Grafikon 4. Konkurentnost Hrvatske i usporednih zemalja prema IMD-u za 2019. g.

Izvor: IMD, Godišnjak svjetske konkurentnosti

²⁰ NVK (2019) : Nacionalno vijeće za konkurentnost, IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2019: Konkurentnost bez promjena, Zagreb, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2019-stvarni-napredak-zahitjeva-brze-i-temeljitiye-reforme/>

4.2. Analiza konkurentnosti odabranih zemalja EU prema Globalnom Indeksu konkurentnosti

Iz navedene Tablice 14. uočljiv je rang odabranih zemalja prema pojedinačnim stupovima Globalnog indeksa konkurentnosti. Vidljivo je da Bugarska i Rumunjska zaostaju u odnosu na Poljsku i Sloveniju koje prednjače kod Makroekonomskog Okruženja (1.), Obrazovanju (32. i 29.) te Poslovnoj Sofisticiranosti (55. i 24.). Rumunjska i Bugarska su daleko slabije u području Sofisticiranosti Financijskog Tržišta (101. i 71.) te Zdravstvu (72. i 70.). Rumunjska je najbolje pozicionira u području Institucija (46.) i Tehnološke Spremnosti (36.) kao i Bugarska (30.). Poljska i Mađarska ostvaruju dobar položaj u području Infrastrukture i Veličini Tržišta. Hrvatska je najbolje pozicionirana po Infrastrukturi (36.) slično kao i Slovenija (35.), zatim Zdravlju (51.) te Kapacitetu Inovacija (63.). Također vrijedi izdvojiti da je Hrvatska manje pozicionirana u području Veličini Tržišta (78.) kao i Slovenija (82.), zatim u području Institucija (74.), Efikasnost Tržišta Roba (71.) i Efikasnosti Tržišta Rada (96.).

Tablica 14. Rang GCI za 6 zemalja prema stupovima konkurentnosti za 2018. godinu

Čimbenici / rang	Poljska	Mađarska	Rumunjska	Slovenija	Bugarska	Hrvatska
Institucije	53.	66.	46.	35.	70.	74.
Infrastruktura	27.	28.	55.	35.	58.	36.
Makroekonomska stabilnost	1.	43.	53.	1.	52.	106.
Zdravstvo	49.	69.	72.	34.	70.	51.
Obrazovanje	32.	49.	69.	29.	60.	65.
Efikasnost tržišta roba	38.	82.	56.	27.	62.	71.
Efikasnost tržišta rada	62.	83.	56.	43.	50.	96.
Sofisticiranost financijskog tržišta	55.	66.	101.	60.	71.	62.
Tehnološka spremnost	68.	51.	36.	43.	30.	53.
Veličina tržišta	22.	48.	41.	82.	64.	78.
Poslovna sofisticiranost	55.	75.	64.	24.	61.	81.
Inovativnost	38.	39.	57.	28.	48.	63.
Globalni indeks konkurentnosti	37.	48.	52.	35.	51.	68.

Izvor: WEF 2018, Dostupno na: <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/country-economy-profiles/>

5. NAJPROBLEMATIČNIJI ČIMBENICI POSLOVANJA U HRVATSKOJ

Postoje razlozi nekonkurentnosti Hrvatske kao članice EU, a to su:

1. *Neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom*
2. *Sporo i neučinkovito pravosuđe*
3. *Neadekvatan porezni sustav*
4. *Korupcija na svim razinama društva*
5. *Deficit vanjsko-trgovinske bilance i javni dug*
6. *Obrazovni sustav*
7. *Tržište rada i konzervativno radno zakonodavstvo*
8. *Sustav zdravstvene zaštite, mirovinskog osiguranja i socijalnih prava.*²¹

5.1. *Neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom*

Javna uprava je skupa, birokratizirana i neefikasna usprkos 250.000 zaposlenih za čije se plaće izdvaja iz proračuna oko 20 milijardi kuna. U realnom sektoru koji je do sad iznio najveći teret krize, sedam ljudi radi da bi uzdržavalo trojicu državnih službenika. Neučinkovitost javnoga sektora je veći problem od njegovih rashoda, što znači da uštede nemaju smisla ako se ne uvedu radikalne promjene strukture. Čitave industrije financirane iz državnog proračuna poput brodogradnje, željeznica, autocesta, posluju s gubicima.

5.2. *Sporo i neučinkovito pravosuđe*

Drugi razlog vezan je za Hrvatsko pravosuđe. Predugo se čeka na izdavanje dozvola dok je sustav zemljišnih knjiga zastario. Pravosuđe je neažurno i neučinkovito. Institucije pravne države funkcioniraju sporo i selektivno, ne stvarajući uvjete za sve građane.

²¹ Horvat Đ., Perkov D., Trojak N.: *Strategijsko upravljanje i konkurentnost u novoj ekonomiji*, Effectus, Zagreb, 2017., str. 342-345.

5.3. Neadekvatan porezni sustav

Destimulativni su porezi i nameti na rad (npr. na svakih 1000 eura isplaćene plaće, državi se daje 1.500 eura davanja i poreza). Previše je poreznih stopa i čak 256 različitih parafiskalnih nameta.

5.4. Korupcija na svim razinama društva

Korumpiranost u javnim i privatnim područjima našeg društva. Većina vlaništva stečena je kroz proces distribucije vrijednosti, kroz poslove s državom i kroz privatizaciju. Hrvatska je postala vlast bogatih i vlasti političkih struktura čija je sprega dovela do pojedinačnog bogaćenja, ugrožavajući opće dobro. Korupcija je jedan od važnih razloga niske hrvatske konkurentnosti i skromnih inozemnih ulaganja.

5.5. Deficit vanjsko-trgovinske bilance i javni dug

Peti problem leži u stalnome povećanju deficita vanjsko-trgovinske bilance i porastu javnog duga. Hrvatski javni dug dosegnuo je 85% BDP-a, a proračunski deficit oko 7% BDP-a. S 25.000 je u 3-4 godine broj prezaduženih građana narastao na 300.000. U Hrvatskoj danas živi oko 800.000 djece i mladih, dakle osoba mlađih od 18 godina, onoga budućeg naraštaja koji će nositi teret vraćanja javnog duga. Svako dijete će u budućnosti plaćati veće poreze i više svog novca davati državi, a manje ga trošiti na sebe da bi se taj golemi javni dug mogao vratiti. Umjesto da u poljoprivredi ulažemo u navodnjavanje, zaštitu od poplava te bolje korištenje državnog zemljišta, Hrvatska je velikim poticajima kupovala glasove poljoprivrednika. Udio hrvatskog izvoza čini manje od 20% BDP-a. Kako je uvoz dvostruku veći, deficit se pokriva zaduživanjem.

5.6. Obrazovni sustav

Svaki je stoti građanin Hrvatske je nepismen. Od onih koji su završili srednjoškolsko obrazovanje više od 52.000 njih ne radi niti se školuje. Javlja se neusklađenost sustava obrazovanja i tržišta rada. Nema suradnje znanosti i

gospodarstva kao ni tržišta inovacija. Na nacionalnoj razini, Vlada treba imati sluha i surađivati s gospodarstvom, gospodarstvo s školstvom, školstvo sa znanstvenim institucijama i tako u krug. Nedostaje nam edukacija poduzetnika i menadžera, opće povezivanje znanja i gospodarstva.

5.7. Tržište rada i konzervativno radno zakonodavstvo

Hrvatska ima manjak sposobne radne snage, fleksibilnosti i mobilnosti tržišta rada. Procijenjuje se da je vrijednost rada *na crno* prešla brojku od 100 milijardi kuna iako je u Hrvatskoj za svibanj 2020. bilo 157.839 nezaposlenih.²² Uz loš demografski trend i poražavajući podatak da je zaposleno svega 50% radno sposobnog stanovništva uvozimo radnu snagu u turizmu, stočarstvu i građevinarstvu. Slični su nam samo Mađari i Maltežani.

5.8. Sustav zdravstvene zaštite, mirovinskoga osiguranja i socijalnih prava

Kako od ukupnog broja stanovnika radi tek svaki treći građanin, to znači da jedan zaposlenik mora snositi troškove zdravstvene zaštite za trojicu. Oko 36 milijardi kuna izdvaja se za mirovine oko 1,2 milijuna korisnika kojih je čak 40% mlađe od 65 godina. Za mirovinski sustav se u proračun jedva prikupi 20 milijardi kuna. U Hrvatskoj je izražen i problem negativne demografske slike. U Hrvatskoj je više ljudi umrlo nego ih se rodilo, što znači da je nestao grad velik kao Split s okolicom. Demografski kolaps prijeti narušavanjem mirovinskog, zdravstvenog i gospodarskog sustava. Procijenjuje se da će do 2030. biti dvostruko više starijeg stanovništva nego mlađeg od 14 godina.²³

²² HZZ (2020): Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://www.hzz.hr/statistika/>

²³ Horvat Đ., Perković D., Trojak N.: Strategijsko upravljanje i konkurentnost u novoj ekonomiji, Effectus, Zagreb, 2017., str. 342-345.

ZAKLJUČAK

Konkurentnost je sposobnost zemlje da se u uvjetima slobodnoga tržišta proizvedu dobra i usluge koje će odgovoriti međunarodnim zahtjevima te istodobno povećati stvarni dohodak građana. Hrvatska se razvija kao tržišna ekonomija sa značajkama političke sfere, korupcije te zaštita interesa određene vladajuće grupacije. U procesu upravljanja hrvatskim gospodarstvom nedovoljno je strateškog promišljanja. Hrvatska je mala država velikih mogućnosti. Neuspjeh ekonomije i izostanak porasta BDP-a vezana je uz nekonkurentnost države. Većina indikatora konkurentnosti pokazuje da se Hrvatska ne kreće u dobrom smjeru, iako u pojedinim komponentama bilježi porast konkurentnosti. Kako je razina BDP-a nedovoljna za pokrivanje javnog duga, povjerenje stranih investitora je narušeno, a država sve zaduženija.

Poražavajućim udjelom siromaštva Hrvatska je među pet najsiromašnijih zemalja u Europi (uz Rumunjsku i Bugarsku). Najstariji stanovnici imaju najniža primanja, što je pokazatelj nerazvijenosti i socijalne neosjetljivosti. U Hrvatske željeznice uloženo je milijardu kuna, a sada imamo devastiran željeznički promet. Za razliku od drugih zemalja, u Hrvatskoj se dohodak stječe od rente, ušteda, sive ekonomije, špekulacija, prodaja nekretnina, zaduživanja i slično.

Vlada bi trebala biti mnogo odlučnija u preobrazbi države u kojoj će poduzetnici moći uspješno poslovati, a građani dobro živjeti te bi također trebala povisiti postojeću razinu znanja u društvu, što bi potaknulo konkurentnost i pridonijelo stvaranju dinamičnog gospodarstva s održivim rastom. Nacionalno vijeće za konkurentnosti naglašava kako bismo se morali fokusirati na poboljšanje učinkovitosti javne uprave i institucija, na poslovnu sofisticiranost i inovativnost. Država mora ukinuti neopravdane poticaje, potaknuti domaća i strana ulaganja, prekinuti prelijevanje novca, dati u koncesiju turističko zemljište, razvijati efikasne institucije, poticati stalno učenje i inovacije. Zajedno s Portugalom i Bugarskom ubrajamo se u zemlje koje su najslabije u prilagodbi promjenama svjetskoj ekonomiji.

LITERATURA

Popis knjiga:

1. Čavrak V., Družić I., Barić V., Grahovac P., Gelo T., Karaman-Aksentijević N., Mrnjavac Ž., Obadić A., Pašalić Ž., Smolić Š., Šimurina J., Tica J. (2011.): Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura, Zagreb
2. Dragičević M. (2012.): Konkurentnost - projekt za Hrvatsku, Školska knjiga, Zagreb
3. Horvat Đ., Perkov D., Trojak N. (2017.): Strategijsko upravljanje i konkurentnost u novoj ekonomiji, Effectus studij financije i pravo, Zagreb
4. Obadić A., Tica J. (2016.): Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Popis internetskih izvora i članaka:

1. Corruption Perception Indeks: Transparency International (2019), <https://www.transparency.org/en/countries/austria> (13.02.2020.)
2. Croatia Competitiveness Index: Trading Economics (2019), <https://tradingeconomics.com/croatia/competitiveness-index> (20.06.2020.)
3. Doing Business 2020.: napredak do 51. mjesta je povratak na staro: Ekonomski lab (2019), <https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/> (14.02.2020.)
4. Economy Profile Croatia: Doing Business 2020., <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/c/croatia/HRV.pdf> (14.02.2020.)

5. Human Development Indeks Ranking (2019): United Nations Development Programme, <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking> (20.06.2020.)
6. Indeks održive konkurentnosti 2019.: Solability, <http://solability.com/the-global-sustainable-competitiveness-index/the-index> (14.02.2020.)
7. Indeks percepcije korupcije: Transparency International Hrvatska (2010.), <http://www.transparency.hr/hr/sto-radimo/indeks-percepcije-korupcije/50> (14.02.2020.)
8. IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2019: Stvarni napredak zahtijeva brze i temeljitije reforme: NVK – Nacionalno vijeće za konkurentnost, <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2019-stvarni-napredak-zahtijeva-brze-i-temeljitiije-reforme/> (14.02.2020.)
9. Konkurentnost hrvatskog izvoza i uvoza (2019): Teb Poslovno Savjetovanje, <https://www.teb.hr/novosti/2019/vanjskotrgovinska-razmjena-hrvatske-u-2019-godini-1/> (13.02.2020.)
10. Lovrinčević Ž., Mikulić D., Rajh E.: Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske, Ekonomski pregled, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/33337> (04.01.2020.)
11. Nezaposlenost 2020.: Hrvatski zavod za zapošljavanje, <https://www.hzz.hr/statistika/> (20.06.2020.)
12. NVK (2008): Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/GIK-2008_final.pdf (04.01.2020.)

13. NVK (2019): Nacionalno vijeće za konkurentnost, <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/> (14.02.2020.)
14. Robna razmjena s inozemstvom 2010. – 2019.: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (20.06.2020.)
15. Struktura udjela robnog izvoza Hrvatske i drugih članicama EU u BDP-u (2018): Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat> (14.02.2020.)
16. The Global Competitiveness Report (2019): WEF (World Economic Forum), http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (13.02.2020.)
17. Usporedba robnog udjela zemalja u BDP-u (2019): Hrvatska Danas, <https://hrvatska-danas.com/2019/08/03/hrvatska-na-dnu-eu-po-udjelu-izvoza-u-bdp-u/> (13.02.2020.)
18. What is Human Development Indeks (HDI): Investopedia (2020), <https://www.investopedia.com/terms/h/human-development-index-hdi.asp> (20.06.2020.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Model piramide.....	4
Slika 2. Konkurentnost Hrvatske prema WEF-u u 2018. godini.....	13
Slika 3. Rang Hrvatske prema odrednicama lakoće poslovanja za 2019. godinu.....	24

POPIS TABLICA

Tablica 1. Robna razmjena s inozemstvom od 2010. do 2019. godine u mil. kuna.....	5
Tablica 2. Faktori konkurentnosti prema Svjetskom ekonomskom forumu.....	10
Tablica 3. 10 najkonkurentnijih zemalja EU u 2019. godine.....	11
Tablica 4. 10 manje konkurentnijih zemalja EU u 2019. godini.....	11
Tablica 5. Komponente IMD Indeksa.....	14
Tablica 6. 10 najkonkurentnijih zemalja članica EU prema IMD indeksu za 2020. godinu.....	15
Tablica 7. 10 manje konkurentnijih zemalja članica EU i pozicija Hrvatske prema IMD indeksu za 2020. godinu.....	16
Tablica 8. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva prema indeksu globalne konkurentnosti Međunarodnog instituta za razvoj managementa (IMD) za razdoblje od 2018. – 2019. godine.....	17
Tablica 9. Deset najrazvijenijih zemalja članica EU prema HDI indeksu za 2019. godinu.....	19

Tablica 10. Deset manje razvijenih članica EU prema HDI indeksu za 2019. godinu.....	19
Tablica 11. Rang prvih deset zemalja EU i rang Hrvatske za 2019. godinu.....	20
Tablica 12. 10 manje korumpiranih zemalja EU prema IPK ljestvici za 2019. godinu.....	22
Tablica 13. 10 najkorumpiranih zemalja EU prema IPK ljestvici za 2019. godinu.....	23
Tablica 14. Rang GCI za 6 zemalja prema stupovima konkurentnosti za 2018. godinu.....	27

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Struktura izvoza i uvoza Hrvatske 2019. godine prema skupinama zemalja.....	6
Grafikon 2. Struktura udjela robnog izvoza Hrvatske i drugih članicama EU u BDP-u.....	7
Grafikon 3. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva u duljem roku (2010. – 2019.).....	12
Grafikon 4. Konkurentnost Hrvatske i usporednih zemalja prema IMD-u za 2019. godinu.....	25

SAŽETAK

Konkurentnost je mjera sposobnosti zemlje da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvede robu i usluge koje prolaze test međunarodnog tržišta, uz istovremeno povećanje realnog dohotka stanovništva (definicija OECD). Cilj rada je analizirati poziciju hrvatskog gospodarstva kroz odabrane indikatore te će se objasniti pozicija Hrvatske kroz razne indikatore u odnosu na deset najbolje rangiranih i deset manje rangiranih zemalja članica EU i komparacija zemalja prema IMD i GCI indeksu. U radu se analiziraju ključni izazovi konkurentnosti hrvatskog gospodarstva: Neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom, sporo i neučinkovito pravosuđe, neadekvatan porezni sustav, korupcija na svim razinama društva, deficit vanjsko-trgovinske balance i javni dug, obrazovni sustav, tržište rada i konzervativno radno zakonodavstvo te sustav zdravstvene zaštite, mirovinskog osiguranja i socijalnih prava. Vlada bi trebala biti mnogo odlučnija u preobrazbi države u kojoj će poduzetnici moći uspješno poslovati, a građani dobro živjeti te bi također trebala povisiti postojeću razinu znanja u društvu, što bi potaklo konkurentnost i pridonijelo stvaranju dinamičnog gospodarstva s održivim rastom.

Ključne riječi: konkurentnost, indikatori konkurentnosti, Hrvatska, izazovi konkurentnosti

SUMMARY

Competitiveness is a measure of a country's ability to produce goods and services that pass the international market test in free and equal market conditions, while increasing the real income of the population (OECD definition). The aim of this final exam is to analyze the position of the Croatian economy through chosen indicators and explain the position of Croatia through various indicators in relation to the ten best ranked and ten lower ranked EU member countries and comparison of countries according to the GCI index. The final exam analyzes the key challenges to the competitiveness of the Croatian economy: Inefficient public administration and uneconomical management of state property, slow and inefficient judiciary, poor tax system, corruption at all levels of society, foreign trade deficit and public debt, education system, labor market and conservative labor legislation and the system of health care, pension insurance and social rights. The government should be much more resolute in transforming country where entrepreneurs can do business and citizens to live better, and it should also raise the existing level of knowledge in society, which would increase competitiveness and contribute to create a dynamic economy with sustainable growth.

Key words: competitiveness, competitiveness indicators, Croatia, competitiveness challenges